

Ó!

I.

AKANDALLÓ tüze halkán, muzsikásan dorombolt. A télvégi szél olykor-olykor nagy lélegzettel fújt bele a régi kürtőbe, mint öreg klarinétos a maga kopott zeneszerszámába s ilyenkor hangosabban duruzsoltak föl a parázsló fahasábok.

A vén bécsi házak fázósan húzódtak bele a fehér hóaplanba.

Néha-néha egy-egy szánkó csilingelt végig az alkonyati utcán.

— Nem a papa csengetett? — kérdezte ilyenkor Parmentierné következetesen.

Eliz, a kisebbik leány, egyszer sem állotta meg, hogy el ne nevesse magát.

— Dehogy, mama! Megint szánkó. Papa egy kissé hangosabban szokott harangozni. Megcirógatta az anyja ezüstlő haját és futott vissza az ablakhoz, a nénye mellé, mind a ketten nagyon szerettek így belebámulni a széles utca esteledésébe, amint föltűntek, eltűntek benne a kürtőkalapos, fejkötős járókelők, a fürgén sikló szánkók, a havas küllőkkel kerepelő hatalmas batárok.

— Adolf! már megint! — harsant fel az anyja hangja.

A fiú ijedten, de nevetve engedte el az óriási szürke macskát, mielőtt ismét ráköthette volna a farkára a dióhéjfüzért, amivel mindig örült rettegésbe tudta hajszolni.

— Várj csak! Csak jöjjön haza a papa! Utálatos vagy! — sziszegte az idősebbik leány — és becézve vitte oda az ablakhoz a védelemért hálásan hozzásimuló puha kis állatot.

Az előszobában hirtelen élesen kiáltott fel a csengő.

— A papa... menjetek!... fordult arra érdeklődve az asszony.

— Nem a papa! Fogadjunk, nem a papa, erősködött mosolyogva Eliz.

Adolf akkorára már a komornát félretolva, kintermett. Harsányan üdvözölt valakit.

— Itthon vannak! Eliz is, Karola is, mama is. Gyere be!

Az ajtó megnyikkant, kitérült s egy karcsú fiatal leány dugta be rajta hidegtől kicsípett, rózsás kis orcáját.

— Szervusztok... kisztihand, kisztihand, kedves néni!

— Franciska! Visított a két Parmentier-leány.

Karola lelökte a macskát s egyszerre egy gombolyaggá ölelkezett a három fiatal teremtés.

— Mikor érkeztél?

— Jössz a testőrök báljára?

— Milyen ruhád lesz? Én virágárusleány leszek!

— Itt van a bátyád? Stackelberg Stefi biztosan ott lesz!

Erdőssy Franciska elmondott mindent... hogy tegnap érkeztek, ott lesz a testőrök álarcos-bálján, magyar ruhát fog viselni, halvány lilaszínt, a bátyja csak holnap jön, kérdezteti, megtanulta-e már Eliz a palotást... és... és hogy nagyon örül, hogy... izé... Stackelberg báró is elmegy a bálra...

— Na, persze, hogy örülsz, nevetett hamiskásan Karola. Franciska elpirult.

— A bácsi? Nincs itthon?

— Minden percben várjuk, mondta Parmentierné.

Beethovenhez ment.

— Beethovenhez!... mondta halkan, furcsán a kis Erdőssy kontessz, a melléhez kapott és most még jobban elpirult. A két kis pihegő halom között arany amulett fénylett. A fehér sarjú-lánykéz védőleg borult reá, mintha meg akarná akadályozni, hogy föl pattanjon a fedele.

— Szerelmes vagy még bele? — kacagott föl Karola.

— Kibe?

— Beethovenbe... Nem is — Stackelberg Stefibe!

— Én? Beethovenbe? Ugyan... hiszen én csak... én csak...

— Te! Franciska! Hiszen az már olyan öreg! A multkor beszéltem a Breuning fiúval... Ott laknak mellette, a Schwarzspanierhausban, Móric naponta látja. Süket, mint az ágyú és mindig azon panaszkodik, hogy fáj neki, mikor...

— De Adolf! Fogd be a szádat! Megmondom a papának! — kiáltott föl Parmentierné méltatlankodva.

— Az igazat sem szabad már mondani? Breuning Móric mondta! Szép kis ideáloed van, Franciska!

A kis kontessz zavartan, pirulva állott ott. Égő, haragos szemmel mérte végig a kamasz fiút. A szemebogara hirtelen könnybe fulladt. Odafutott Parmentiernéhez és hálásan, melegen megcsókolta a kezét.

— Zongorázol sokat? — kérdezte az asszony — és megsimogatta a leányka dús, hullámos haját.

— Mindennap játszom, ez a legnagyobb örömem.

— Persze, mindig Beethoven, ingerkedett Eliz.

— Bachot is, Mozartot is. De legtöbbször... a Mondscheinsonátát.

— Úgy, de hiszen erre féltékeny lehetnél! Mindig Guicciardi Juliát juttathatja eszedbe: «Alla damigella contessa Giulietta Guicciardi»...

— Na, az is megjárta a szép Gallenberggel! Nyomorognak. Hogy imádta pedig Beethoven!

... («ímádtá!») ... Beethoven! ... sirdogált valami nagy, nagy keserűség a szép, komoly grófleány lelkében. A szája eltorzult, szemére fátyol ereszkedett, szíve nyomottan, fojtottan lüktetett, mint kis húskalapács, amelyet ezek a nehéz szavak oda-odabillentenek valami fájoán érzékeny, reszketve fölbúgó húrozathoz ... a bensejében reménytelenül, gyászdal módjára zsongottak föl a Mondschein-szonáta első akkordjai ... látta a szépséges olasz contessát, amint Vele, kéz a kézben végigsétál a martonvásári holdvilágos parkon ...)

— Vajjon hogy gondolnak most egymásra? — ábrándozott el hangosan a komoly Karola. — Ha most látnák egymást! Az öregedő Julia és az öreg Beethoven!

— Beethoven ... nem is olyan öreg, mondta halkan, kérőleg Franciska.

— Na! Túljár az ötvenen. Én egyszer láttam csak, nagyon régen, mikor még nem bújt el — medve módjára — az emberek elől, de már akkor is öreg volt.

— Nem tudom elhinni, hogy öreg! Ő ... Ő talán ... Ő, ha öregszik is, azért ... Ő — Beethoven!

— Persze, te csak álmodban láttad. Úgy-e, sohasem találkoztál vele?

— Nem — mondta a kisleány elgondolkozva. — Pedíg hogy szerettem volna! Egyszer ott voltam Brunsvik Teréz néninél, mikor várta. De nem jött el. Tavalý volt. Teréz néni sírt. És még egyszer lett volna reá alkalom. Deyméknél. Oda is várták. Úgy örültem, de Ő ... Ő

— «Ő!» «Ő!» — nevetett Eliz. Ő!

— Beethoven beteg lett.

— Ő mindig beteg — legyintett Adolf. — Az anyjára pillantott és sietve hozzátette:

— Móric mondta.

— S a bácsi ... a bácsi most ott van! Látja, beszél vele!

— Bár reá tudná beszélni, hogy mozduljon ki egy kicsit abból az utálatos házból — mondta Parmentierné sóhajtva.

— Ujjé! Mennyi poloska van ott! Úgy csúfolják: Poloskavár.

— Adolf!

— Móric mondta, mama, Breuning Móric.

— Milyen kedves volt, régen, mikor még el-eljött hozzánk. Mindig addig kérleltük, amíg mégis leült a zongorához. Ő, én még sokszor hallottam a játékát!

— Na, gyere Franci, vonta el a kis kontesszt Eliz, nézd meg a ruhánkat.

Odamentek a hatalmas, berakott kommodhoz, egymásután húzgálták ki a fiókokat. Selymek, lenge fátylak, zizegő, színes szalagok kerültek elő s a hat kis fehér kéz boldogan mászkált rajtuk, mint hat fehér pille a tarka-barka virágszirmokon.

Adolf lopva a dióhéjfüzér után nyúlt. Azután ravaszul simogatni kezdte a macskát s mikor már dorombolni kezdett, reákött a farkára a zörgő uszályt. A cirnos vad iramba ugrott és nyávogva igyekezett megszabadulni a csudálatos rémségtől.

— Adolf! — kiáltott dühösen Parmentierné.

Ebben a pillanatban valaki hevesen megrántotta odakint a csengőt.

— A papa! Épen jókor — berzenkedett Karola és rohant, hogy maga nyithasson ajtót.

Adolf sietve húzódott el a szomszéd szobába, de még aggódva hallotta, mikor a nénje elkezdte reá a vádaskodást az előszobában.

— Adolf! Hol vagy? Adolf?! Mégis csak sok... Szervusztok gyerekek! Pá lellem, csókollak. Áá! Franciska, kis Franciskám! Ide, a szívemre!

— Na, nem lesz semmi baj, gondolta Adolf odaát, csak a többit el ne mondja a mama.

Óvatosan kinyitotta az ajtót és a résnél hallgatózni kezdett. Láttá, hogy az apja odaint az anyjának, hogy elvonja a leányok mellől. Letelepdedtek a kandalló mellé, az ajtó közelébe.

— Na, most, fülelt a lapuló kamasz.

— Hogy van? — kérdezte mohón az asszony.

A lovag lemondóan legyintett és halkán kezdett beszélni.

— Rosszul. Sokkal rosszabbul, mint gondoltam. A vízibetegség nagyon előrehaladt. A baj egyre terjed. Már az arca is puffadt. Alig ismertem meg.

— Ó, szegény! De csak nem mondtad meg neki? Te néha olyan tapintatlanul őszinte tudsz...

— Úgy, úgy! Én persze, én mindig...

— No, no Fritz! Én csak...

A lovag durcásan elhallgatott. De gondolatai hamarosan újra szóra kényszerítették.

— Az a másik betegsége is... hiszen úgyis tudod... Odahajolt a felesége füléhez és súgva, hosszan magyarázott valamit, azután félhalkan folytatta:

— ...Bizony sokat kínlódik. Rettenetesen nyűgös. Egész nap veszekszik mindenkivel. Breuningék is alig bírnak vele.

— Szegény, szegény, jó Ludwigunk!

— A legcsudálatosabb azonban az, hogy ilyen állapotban is dolgozik! Ez az ember olyan, mint az őstermészet. Úgy elborítja a bajok, gondok, a kínok, mint a hó és fagy a földet... és ő teremt, termel, érlel, mint a tél zordságában is munkálkodó, áldott anyaföld. Képzeld, befejezte a szonátát.

— Befejezte az új szonátát?

— Be.

A leányok az anyjok hangos szavára odafüleltek.

— Miféle szonátáról beszélsz, papa — kérdezte Eliz.

— Beethoven új művéről. Tegnap fejezte be.

— Istenem! de szeretném hallani — rajongott Parmentierné.

— Rudolf főhercegnek fogja ajánlani.

Franciska izgatottan, pirulva állott föl.

— Bácsi, kérem szépen... látta? Beszért vele? Csakugyan?

A két Parmentier-lány hangosan fölkacagott.

— De, Franciska! Hiszen ő is csak ember! Tán azt képzeled, hogy odafent lakik az Olympuson és láthatatlan vagy csak úgy mutatkozik, mint Jupiter, felhő vagy hattyú képében?

— Bolond vagy, Karola — nevette el magát a lovag.

— Bácsi. — tördelte a kis kontessz fulladozva — mondja, mondja... beszéljen róla!... mondjon el mindent! Irja le az arcát, a szemét... a haját! Én sohasem láttam még! Mondja: milyen az arca? Hasonlít ehhez a képhez? Úgy-e, most is ilyen?

Idegesen megránduló keze szinte öntudatlanul pattantotta föl az arany amulett závarzatát.

— Még mindig az «Ő» képe? Mit mond majd ehhez Stefi?

Franciska zavartan, szinte öntudatlanul állott ott. Egy pillanatra halálosan elszégyelte magát, de hirtelen fölemelte meggyipirosra gyuladt arcoskáját s a nyitott amulettet odatartotta Parmentier elé.

A lovag melegen vonta oda maga mellé a leánykát. Keze az amulett után nyúlt.

— A Simon Ferdinánd képe. Az az énekes piktor jól ismerte a mestert. Sokat mulatott vele a jó időkben. Igen! A széles, emberfölötti koponya... a templomboltozatú homlok... ezek a különös dudorok... a fekete, lobogó haj, mint az erdő éjjel... ez a két vadlángú szem... a kékesszürke lidérctűz, az egész tragikus, félisteni arc, igen, igen ilyen volt ő!

— Ilyen volt! És most... most nem ilyen?

A sarjúlány hangja furcsán részketett. Szeme az aprógyermek vad féieimét esengte, aki attól tart, hogy kegyetlen kéz kiragadja öleből legféltettebb bábuját.

Parmentier szinte megijedt, mikor izgatottságát látta.

— Ó — hadarta meghatottan — persze, persze, hiszen ilyenforma... ilyen ő most is, épen ilyen, csakhát... csakhát... persze, kissé öregebb... a haja kissé... az arca...

Elhallgatott.

Franciska valami megkönnyebbülésfélét érzett. Gyorsan lecsukta az amulettet, arcába visszaszökött a vér és riadtan, szégyenlősen húzódott a szoba legárnyékosabb sarkába.

A két Parmentier-lány most valahogy nem nevetett.

Karola átölelte Franciskát és megfogta a kezét.

— Mondd, mondd Fritz, vajjon ha te megkérnéd... veled nem mehetnék el hozzá? Vinnénk neki valamit és... Istenem! Mit nem adnék érte, ha eljátszaná a szonátát!

— Persze, a szonátát. Meghiszem azt! Nagyon szeretnéd hallani?

— Ó! Fritz!

— Nos hát... Dehát tudod, hogy nem fogad most senkit. Háromszor is leírta a kis kék füzetbe. Senkit.

— Senkit — sóhajtott az asszony.

— Senkit. De azért meglehet, hogy mégis meghallod a szonátát.

— Hol? Mikor?

A lovag ravaszul elmosolyodott.

— Hogy hol? Hát... hát: itt! Nálunk!

— Itt? Nálunk? Mikor?

— Holnap!

— Holnap? De hiszen... Ki játssza el?

Parmentier egyet hunyorított, várt egy kicsit s akkor az asszony újra megkérdezte:

— Ki játssza el? Hiszen ilyenkor még senkinek sem adja oda a kéziratot.

— Nem bizony. Nem adja.

— Ó! Hát akkor tréfálsz! Ki játszhatná el!

— Ki? Hát — ő. Ő maga, Beethoven.

Az asszony felsikoltott örömeiben.

— Beethoven? Nálunk? Holnap?

— Igen, lelkem. Beethoven. Nálunk. Holnap. Idejön és eljátssza az új szonátáját. Hiszen nem először teszi.

— Beethoven... idejön — kiáltotta szinte ijedten Franciska.

— Igen, drága kicsikém. Holnap este olyasmiben lesz részünk, ami már királyoknak és császároknak sem adatik meg! Ludwig von Beethoven el fogja játszani új szonátáját. Először mi fogjuk meghallani!

— Fritz! Drága Fritz! Dehát hogy csináltad ezt? Hiszen ő évek óta...

— Igaz. Évek óta nem játszott már senki előtt. És most nekünk, mielőttünk mégis játszani fog. Császároknak, királyoknak nem, de az öreg Parmentier lovagnak igen. Mert Ludwig von Beethoven szereti öreg barátját, a vén Parmentiert. Igen! Szereti. Ezt ma is láttam és remélem, Bettina, ezekután ezt még te sem mered kétségbevonni?

Gyerekesen, kényeskedve beszélt, minden szavának élvezte a hatását s legjobban szerette volna az egész izgalmas diskurzust elülről kezdeni.

— Igen. Addig kérleltem, míg beleegyezett. Noha én, Parmentier Fritz lovag, csak afféle tapintatlan öreg paraszt vagyok — amint azt előbb oly bájosan méltóztattál kifejtteni, drága jó, Bettinám.

Az asszony fölugrott a karosszékéből és kedveskedve megcirógatta, összecsókolta.

— Fritz! Drága Fritz! Ennél nagyobb örömet nem szerezhetnél volna nekem!

— De még magamnak sem, Bettina, magamnak sem!

A kis kontessz hirtelen felállott. Hol falfehér lett az arca, hol meg mályvavörös.

— Bácsi! Aranyos, jó bácsi! Én... én... ha egy szikrát szeret... ha boldoggá akar tenni...

— Nos? Nos — kérdezte a lovag, alig bírva komoly arcot vágni — hát hogyan szeretném magácskát, hogyan akarnám boldoggá tenni? Tán Stefinek izenjek valamit? Várja!

A lányok kacagtak.

— Bácsi... néni, kérem, én nem akarok tolakodó lenni, de ha szabad lenne kérni...

— No, csak ki vele!

— Istenem! Ha megengednék, hogy holnap én is itt lehessek, mikor ő...

A lovag nagynehezen komor arcot öltött.

— Hm, hm. Bajos dolog, drága kis Francim. Ő kikötötte, hogy senki idegen nem lehet jelen. Csak családtagok. Mikor aztán látta, hogy a két nagy fekete szem már-már könnybelábad:

— Szerencse, hogy Franci kontessz a legeslegkedvesebb családtag a Parmentier-házban. Hát hogyan, hogyan, aranyos csacsikám!

A boldog lánykát odavonta a mellére és gyöngéden simogatta meg puha arcoskáját.

Hirtelen a homlokához kapott.

— Itt lehet, kis Francim, meg fogom hívni az öcsém családját, meghívok még néhány dámát is... erre felhatalmazott... de azért nagy baj van, Francikám!

— Mi a baj, édes Parmentier bácsi?

— Hát... magácskának kijut a nagy örömből, hogy meghallgathatja Beethoven zongorajátékát... de Beethoven most látni nem fogja.

— Nem látom őt? De ha idejön, ha játszani fog?

— Mégsem fogja látni. A mester kikötötte, hogy csakis akkor jön, csak úgy játszik nálam, ha ezúttal nem látja senki. Senki! Még az én családom sem. A zongorát spanyolfallal kell körülvennem. Mögötte fog játszani. Úgy fog idejönni, hogy ne láthassa senki és amint a szonátát eljátszotta, azonnal el is fog menni, úgy, ahogy jött, lát-hatatlantul.

— Dehát miért, bácsi? Miért nem láthatjuk?

— Ne ugorj be, Franci! A papa tréfál!

— No, Fritz! Ne ijesztgesd Francit.

A lovag komolyan felelt:

— Nem tréfálok. Ő így akarja. Ennek így kell lenni.

— Dehát miért, miért?

Parmentier zavartan vállat vont.

— Mit tudom én? Művész-szeszély. Talán hiúságból teszi. Most gyöngö... beteges... az arca... sápadt... lehet, hogy nem akarja, hogy hódolói így lássák.

— De, papa...

— No, ne faggassatok! Így lesz, punktum! Örüljétek, hogy zongorázni halljátok.

Furcsa, nyomott csönd támadt.

Parmentier mosolyogva veregette meg Franciska arcát.

— Lehet, hogy a mester megérezte, hogy magácska is itt lesz. Búvócskát játszik Francival.

A lányok nevettek és tréfásan vigasztalni kezdték az elkedvetlenedett kontesszkát.

Parmentier intett a feleségének s átment vele a szomszéd szobába.

— Ne félj, Franci! Meglásd, ebből valami kedves tréfa lesz. Ismerem papát! Bizonyosan összebeszéltek... — súgta oda Eliz.

Visszatértek a kózmódhoz és újra a bálra terelődött a szó. De a kis barna grófleány nem tudott odafigyelni. Bensejében egy hang muzsikásan, melegen egyre csak azt hajtotta:

— Beethoven!... Beethoven... Holnap! Holnap... Beethoven!

Úgy érezte, mintha minden zenévé remegne át körülötte. A lányok fojtott hangja, a kandalló duruzsolása, a szánkók csengője, az esti hó kéksége, a szép öreg város, a ma, a nehezen várt holnap, az egész élet, minden...

Mikor az óra ütni kezdett, megrázkódott, gyorsan elbúcsúzkodott, hogy egyedül maradhasson felzsongó érzéseivel.

II.

A nagy, idegen vendégszobában sehogysem tudott elaludni. Megolvasta a szegleteket, számolt ezerig, tízezerig és álmatlanabb volt, mint mikor lefeküdt.

— ... Nem kellett volna az amulettet megmutatnom... ki-nevettek. Dehát Eliz is hord ilyet... Karola is... csakhogy az övékben fiatalemberek képe van... akikkel naponta találkoznak... Még a bácsi is Stackelberget emlegette... Csinos fiú, jól táncol... Mama minidig igyekszik összehozni vele... Legutóbb, hogy megszorította a kezemet... Dehát... majd meglássuk... Vajjon miért akar spanyolfal mögött játszani... Azt mondják, beteges... Jó lenne mellette lenni és ápolni! Egyebet sem tenni, csak lesni, mi a kívánsága. Vajjon mire célzott Adolf, mikor a mamája úgy rákiáltott? A Breuning-fiú meg tudná mondani! De furcsa ez! Szerelmes lennék bele csakugyan? De hiszen nem is láttam! Csacsi vagyok. Megértem, ha kinevetnek, hiszen reám sem nézne! Miért kell mindig reá gondolnom? Mi lehet ez bennem? Szinte fáj és mégis olyan jól esik... Beethoven, Ludwig von Beethoven...

Egy távolabb eső szobában hirtelen ütni kezdett valami falóra. Egy... kettő... három... hét... kilenc... tizenegy... Az óra lágyan muzsikálni kezdett.

— Beethoven menüettje . . . Istenem! Holnap . . . Talán mégis látni fogom őt, látnom kell, ha csak egyetlen pillanatra is!

A zeneköltő régi, fiatalkori kis szerzeménye édesbúsan szűrődött át a szobákon, a gyenge kis hangok füzérbe fogóztak és kecsesen, könnyedén lejtettek el az empire nyoszolyáig, elmúlt táncosok tűnő árnyai gyanánt.

— . . . Mintha ő dúdolgatná messziről . . . Vajjon kire gondolt, mikor ezt álmolta?

Régi, ellesett beszélgetések jutottak eszébe. Félfüllel hallotta néha, mikor az anyja Brunsvik Terézzel beszélgetett. Emlékezetébe vésett pár nevet.

Malfatti Teréz, az orvos szép leánya . . . Kikosarazta Beethoven! Sebald Amália, a pompáshangú énekesnő . . . aztán az a forró, gyönyörű, kalandos asszony, Guicciardi Giulietta! Melyiket szerette legjobban? Giulietta sem őt választotta. Ó! bezzeg, ha őt szerette volna Beethoven! Belehalt volna a boldogságba, lába elé borult volna . . .

— Miért is nincs csudálatos hangom . . . énekelném az «Ah! perfido»-t . . . káprázatosszépen, ő hallgatná, hallgatná, fölcsillanna a szeme, odajönne hozzám, megfogná a kezem . . . igaz, talán nagyon is fiatal vagyok hozzá, de hiszen az ilyen ember örökké fiatal, olyan, mint valami hős! Istenem! Hogy tudnám szeretni! Szerelem! Szerelem!

Valahogy úgy érezte, hogy Beethoven örökké szerelmes, hogy akárhányszor volt is szerelmes, úgy még sohasem szeretett, ahogy az igazán tudna, aki a Mondschein-szonátát költötte. Még mindig nem találta meg azt, akit érdemes lenne teljes lelkével szeretnie! A legszebb dal, a legszebb szonáta még ott szunnyad a szívében . . . ezt várja minden hegedű, a síró csellók, a kacagó flóták, az emberek, a tavasz, az ősz, a borongós fellegek, a kék ég, erdők . . . minden, minden! Ezt kellene benne fölzendíteni, új, emberfölötti, tökéletes szerelemmel!

Szeretett volna fölugrani, kiszökni az ágyból, odafutni a zongorához és játszani, játszani. Elkezdni a Mondschein-szonátát, halkan, mintha a holdsugár simogatná le a fehér, fekete billentyűket . . . az adagio sostenutóban érezni a költő szíve verését, együtt remegni vele a patétique allegrójában . . . átcsapni a Waldstein-szonátába, az F-dur andanteban elbúcsúzni mindentől, báloktól, napsugártól, élettől, szerelemtől, mindentől . . . hiszen úgyszólván csak boldogtalan lehet az ember, amíg csak él!

Ó! Meghalni, meghalni, meghalni!

A szeme könnybeborult, akárhogy erőlködött is, hogy el ne sírja magát.

A párna nedves lett a feje alatt. Ide-oda forgolódott.

— Istenem! Beteg vagyok. Lázam van, holnap nem bírok majd fölkelni, nem tudok elmenni Parmentierékhez!

Arcocskáját beletemette a vánkos hűsebb csücskébe és imádkozni kezdett, hogy reggelre egészséges lehessen. A távoli óra már az éjfelet hirdette. A menüett újra felzsongott s akkor valami édesded fáradság áradt el a tagjaiban. A dallam most simogatta, vigasztalta, cirógatta.

A forróság tűnni kezdett a testéből, újjongó örömmel gondolt arra, hogy nemsokára hajnalodni fog.

— Holnap — gondolta — holnap!

Összegombolyodott mint valami álmos kis macska és egy-kettőre elaludt.

A messze óra tovább kecsegett és újra meg újra beleénekelte a menüettet a csendes éjtszakába.

III.

Csillogó téli napfény áradt be az ablakokon. Az éjjel lehullott hó alatt úgy dagadtak a tetők, mint a tisztába húzott vánkosok. A kémények barátságosan füstölögtek mindenfelé.

Frissen, vidáman ugrott ki az ágyból. Mint odahaza, itt is hideg vízben mosdott meg. Erősnek, boldognak érezte magát.

Most minden jó volt, szép volt!

Ma volt.

Átszaladt a zongoraszobába. Újjai végigfutottak a billentyűkön. De hirtelen abbahagyta. Dudolni kezdett. Fölkereste az anyját, aki még az ágyban lustálkodott. Beszélt, csacsogott össze-vissza, ami épen eszébe jutott.

A mamája újra és újra Stackelberg báróra terelte a szót, de Franciska sehogysem akart a fiatal tisztről beszélni.

Hamarosan visszament a szobájába, átkopogtatott az unokanénjéhez és sürgette, hogy keljen föl már és kísérje le a dómba.

— Istenem! Mikor lesz még este!

Újra bement az anyjához, megreggelizett, odaült az ablakhoz és gyönyörködött a csókákban, amint nagy csás-császva gyülekeztek a havas tetőkön. A szomszédházban kinyílt egy ablak. Egy fiatalember morzsákat szórt a párkányra. A fürge, téli madarak bátran lebbentek le a kész reggelire. A fiatalember merészen odamosolygott s akkor visszahúzódott az anyja ágya mellé.

— Franciska! Franciska! — hallotta az unokanővére hangját. — Mehetünk.

Fölugrott, magáarakapta a bundácskáját és lesietett az üde, fehér délelőttbe.

Vasárnap volt.

Vidáman nézegette el a széles, palotákkal szegett utcát.

— Itt minden olyan szép, úri, a ti Bécsetekben. Pest olyan kicsi! Csak ilyenkor látom. De Buda szép! Majd meglátod tavasszal.

Ahogy a dóm felé befordultak, zeneszó harsant föl. Trombiták bús síró szava omlott a hideg sugárözönbe.

— Katonatemetés — mondta vígan Babette.

Várakozva állottak meg.

— Beethoven gyászindulója, úgy-e, Franciska? Ezt még én is megismerem.

Franciska nem felelt semmit.

Csak a Marcia funebret hallotta.

A megrázó sirám betöltötte a szívét, az utcát, az egész várost. A trombiták jajjongva zokogtak a hős fölött, fájó panaszukat szinte alig lehetett elviselni.

Maga az őszokogás járt a koporsó előtt, melyen egy kard s a csákó feküdt.

A temetési menet lassan, ünnepélyesen, tompán húzódott odább-odább a havas utcán.

A síró hangáradat szállott, kelt, emelkedett, lüktetett és vele lüktetett, dobogott, telt meg csordultig a Franciska elfogódott szíve.

Mintha önmagát siratta volna el előre, gondolta s valami keserves és mégis fölemelő meghatottság áradt el benne.

Gépiesen indult tovább és nem tudta, miről fecseg mellette a szüntelenül csacsogó kis Babette.

Keresztet vetettek s beléptek a nagy, hideg István-dómba. A hatalmas templomhajót tömjénfüst szállongta be. Az óriási színes ablakokon kéken, pirosan, sárgán, zölden hunyorogva nézett be a téli délelőtt.

A kerek ablakrózsák melegen virítottak.

Letérdeltek a hátulsó padban.

Fent, a kóruson, felfohászkozott a zenekar. Férfi és női hangok zengtek föl. A templom egyszerre megtelt valami isteni áhitattal, az ablakok még színesebbek lettek, a mennyezet mintha elkezdett volna fölfelé szállani, az emberek a kórus felé rezzenek, elragadtatás, a boldogsághoz hasonló megnyugvás áradt el bennük.

A dóm méltóságánál is ünnepibb zene nyolc szólamon szárnyalt s mikor a Kyriehez ért, triumfáló erejűvé vált.

— Mi ez, mit énekelnek — súgta Babette.

— Beethoven C-dur miséjét.

— Itt is Beethoven — mosolyodott el a bécsi lány.

— ... (itt is Beethoven — ismételte magában Franciska — igen, itt is ...).

Áhitatosan leborult a kifényesedett barna padra és bocsánatért imádkozott, hogy itt is Beethovenre gondol, hogy a mise hangjai nem tudják elragadni egészen a földről, hogy a hegedűk hangja megzavarja, furcsa, meleg reszketéssel tölti el.

Megzavarodott, szégyelte magát.

A zene meg szállott, teljesedett tovább, tovább s a Credoval szinte áttörte a komor kőboltozatot.

Franciska átszellemülve bújt a hatalmas muzsika szárnya alá. Most már megnyugodott, úgy érezte, megtisztult minden salaktól, feh-

ren, hólélekké válva, pehelykönnyen, boldogan repült el valahova, a semmibe, a titokzatos, nagy mindenségbe . . . A mise véget ért.

Az emberek szállingózni kezdtek kifelé.

A két leány keresztet vetett és frissen, mindent szépnek látva, libbent ki a nyüzsgő, szánkócsengéstől hangos utcára.

— Délután befogatok, mi is szánkózni fogunk. Jó lesz, Franci? Franciska örömmel felelte :

— Jó, jó lesz !

. . . Legalább hamarabb telik a délután, hamarabb eljön az este. Alig mentek tíz lépést, összetalálkoztak Stackelberg báróval és egy barátjával.

A báró pirosra gyúlt arccal köszöntötte Franciskát.

— Na, mit szól a mi Francinkhoz? Úgy-e, hogy megnőtt? Csinos? Mi? A hetyke kis testőr megzavarodva hümmögött valamit.

Babette elnevette magát.

— Na, tegyen ki magáért, mert Franci örökké a könyveket bújta a magyar pusztaán.

— Stefi ! — tette hozzá — délután velünk jöhet szánkázni. Ha jól viseli magát, Franci mellé ültetem.

■ ■ ■ Jelentősen végigmérte őket s mosolyogva előresietett a másik tisztcskével.

A dóm nagyharangja megkondult.

Sugárzott, ragyogott, fénylett a téli vasárnap.

IV.

Esteledett.

A szánkó yigan síklott a friss, csúszós havon.

Egy szűk mellékutcában a kocsisnak lépésre kellett fogni a lovakat, olyan torlódás támadt.

Egy alacsony, régi házból zongoraszó szűrődött ki az alkonyatba.

— Hallod, Franci, Beethoven . . . unalmas, hogy már egyebet sem hall az ember — fölényeskedett a kis Babette. — Te ugyan reggeltől estig elhallgatnád !

A kis testőr elkedvetlenedve fordult oda Franciskához.

— Még mindig annyit foglalkozik az öreggel?

A hangja csípős, rosszindulatú, irigy volt.

Franciska elkomolyodott. Hirtelen valahogy megbánta, hogy egész nap olyan szíves, meleg volt hozzá.

Ebben a pillanatban szinte ellenszenvesnek látta.

— Forduljunk vissza — sürgette Babettet. — Tudod, hogy nekem Parmentierékhez kell mennem . . . még át is kell öltöznöm.

— Ó, hadd várjanak — vetette oda Babette. — Ugyan mit veszi-tesz, ha elkésel?

Stackelberg minden ékesszólását előszedte, hogy még pár fordulót kicsikarjon, de Franciska mohón sürgette, hogy térjenek haza.

A szánkó megfordult és gyors iramban csengőzött visszafelé.

Franciska röviden búcsúzott a megnyúltarcú, gyerekesen duzzogó testőrktől és futott, futott a lépcsőn fölfelé. Ledobta a bundáját és izgatottan kezdett öltözködni. Dús haját végtelen gonddal fésültette meg, idegesen lebonttatta s végül is maga hozta rendbe.

Az egyszerű, bájos rózsaszín ruhát vette föl, amit legjobban szeretett.

Az anyja gyönyörködve nézte.

— Ha Stackelberg így meglát!

— (. . . talán mégis látni fog Beethoven . . . — gondolta a lány.)

Még egy pillantást vetett a tükörbe, idegesen kérte az anyját, hogy induljanak már. Lesiettek a lépcsőn s az öblös batár elrobogott velük.

Behúzódtott a kocsi sarkába s úgy elmerült a gondolataiba, hogy észre sem vette, mikor a batár megállott a Parmentier-ház előtt. Az inas kint várakozott s a melléklépcsőn vezette föl őket. A társaság a nagy szalonban gyülekezett, mely mindjárt a tágas előszobába nyílt.

A lányok kitörő örömmel üdvözölték, bemutatták két idősebb hölgynek, Parmentier néneinek, a bácsi öccsének és három lányának. Még egy harminc év körüli, nagyon szép, de beteges külsejű asszony ült a teremben, elhúzódva egy homályos sarokba.

Parmentier láthatólag nagyon ideges volt. Folytonosan jött, ment, szaladgált, oda-odafutott a feleségéhez és suttogva beszélgetett vele. Magához intette az inast, annak is súgva mondott valamit, mire az kiesett az előszobába.

Jól megértetted? — szólt utána a lovag.

Az inas némán hajolt meg.

— A papa olyan furcsa — mondta Eliz — olyan ünnepélyes. Csak akkor láttam ilyennek, mikor nagymamát temették. Ebben a teremben volt felravatalozva. Franci, nem fázol? Ezt a termet alig bírjuk befűteni.

Az anyja meghallotta s reászólt Franciskára:

— Kicsim, vedd föl a sáladat.

— Ó, mama, hiszen majd meggyulladok!

Az arca csakugyan tüzelt, szinte lázasnak látszott. Parmentierné kedveskedve cirógatta meg.

— Biztosan valami nagyon szépet fogunk hallani. Már ott kellene lennie. Csak nem lett rosszabbul?

— Talán el sem jön . . . mit gondol, nénikém?

— Akkor izent volna, el kell jönnie!

Visszament az idősebbekhez.

A lányok külön kört formáltak.

Parmentier halkán beszélgetett az öccsével.

Most még egy öregurat vezettek be a hátsó lépcső felől, aki botra támaszkodva bicegett.

— Még egyszer... hallanom kell őt. Jó vagy, Fritz, hogy elizentél... Örülök, hogy még ezt megértem! Pár hónap múlva talán már későn lett volna.

Furcsa mosollyal legyintett. Köhögött. Nehezen, asthmásan lélegzett. Lehanyatlott egy öblös karosszékbe.

— Ott voltam az első bécsi hangversenyén, hölgyeim.

Csak csöndes zsongás hallatszott. Mindenki fojtottan, ünnepélyesen beszélgetett.

Franciska megrázkódott. Eszébe jutott, hogy az Eliz hófehérhajú nagymamájának ravatala tavaly itt állott, ebben a teremben. Hogy sírt mindenki... A szalonban félhomály borongott. Csak egyetlen nagy karosgyertyatartó világított a sarokban, az aranyos kis asztalkán.

A Franciska szeme a zongorát kereste.

A fehér szárnyasajtót négyszögalakban három nagy spanyolfal vette körül.

Ezek mögött kellett lennie az új hangszernek.

Odalent, az óriási, hideg kapubolt alatt, hirtelen fölsírt a nagy csengő.

Egyszerre néma csönd lett.

— Itt van! — mondta izgatottan Parmentierné.

A lovag szinte futva tartott az ajtó felé. Elhúzta az egyik spanyolfalat, becsúszott a résen és gondosan ismét bezárta a titokzatos négyszöget.

Látszott, amint a fehér ajtó kitárul és rögtön rá be is csukódik. Nemsokára az előszobaajtó nyikorgását lehetett hallani. Senki sem szólt egy hangot sem. Odakint halk beszélgetés kelt. Az öregúr izgett-mozgott, köhögött.

— Csak legalább addig ne kínozna... Bocsánat, hölgyeim.

Franciska érezte, hogy valaki megrántja a vállszalagját. Adólf lopakodott a háta mögé.

— Franci... — suttogta — hajolj csak közelebb.

A lányka megrezzent.

— Mit akarsz?

— Te! Akarod őt látni? Mit adsz, ha meglesetem veled a te híres Beethovenedet?

Franciska megijedt, elpirult, zavartan nézett körül.

— Hallgass! — suttogta. — Nem szabad!... A néni idenéz... mit gondolsz!

— Áá, ne félj! Nem hall ő most semmit! Mit adsz?

Franciska érezte, mint dobog a szíve. Istenem! Ha mégis láthatná! Csak egyetlen pillanatra!

Hátrább tolta a székét és égő arccal kérdezte:

— Dehát... hogy gondolod? Meglátnák. A bácsi megtiltotta.

— Ugyan! Bíz rád. Egy kis lyukat fúrtam az előszobaajtóba. A csigalépcsőn fel lehet jutni az előszobába. Az inas a lépcsőházban

fog örködni. Te egy kissé rosszul leszel ... én kivételnek, hogy a levegőre juss ...

— Nem! Nem merem! Menj, meghallják!

— Gyáva vagy! Mint minden szoknyás — sziszegte Adolf.

— Menj, kérlek, nem akarom.

Az előszobaajtó megnyikkant, nyilani kezdett.

— Csacsi vagy ... ne félj ... én meglesem! Mikor kimegyek, idejövök hozzád. Gondold meg.

Látták, amint az ajtó kitarult és rögtön rá be is csukódott. Adolf nesztelenül surrant el a terem másik sarkába. A spanyolfal mögött mozgolódás, csoszogás zaja hallatszott.

— Így ... rögtön ... csak ezt a gyertyát meggyujtom — mondta elfogódott hangon a lovag.

Acél és kova csattogott össze, egyszer, kétszer, háromszor s rá hamarosan gyertyafény áradt el a barrikád mögött.

Valaki megköszöri a torkát.

Franciska megérezte, hogy *nem* Parmentier.

— Ő! Ő van ott — gondolta.

A toroka elfulladt, a szíve szinte fájdalmasgyorsan dobogott.

— Jó lesz így? — kérdezte Parmentier.

— A padlóra tedd — felelte egy rekedt, parancsoló hang.

A gyertyaláng engedelmesen lelibbent a padlóra.

A spanyolfalnak az ajtó felé eső sarka elmozdult. Parmentier bújt elő sápadtan, az arcán izzadság gyöngyözött. Helyreigazgatta a rést és körülnézett.

Két ujját az ajkára illesztette, bár anélkül is siri csönd borult a teremre.

A lovag odament a karosgyertyatartóhoz és a hat égő viaszszál közül hármat eloltott. A füstölgő kanócok szaga végigfutott a félhomályon.

A spanyolfal négyszögből sárgáspirosan áradt föl az imbolygó fény. Két, tétova lépés csoszánása hallatszott, még egy és még egy, azután köhögés, torokköszörülés és egy hörgő, nehéz sóhajtás.

Odalent az utcán egy szánkó csilingelt végig.

A zongora fedelét hangosan felcsapták a spanyolfal mögött.

Az elaludt kanócok szaga most vált legáthatóbbá. Franciska újra megrázkódott. Nem tudta miért, arra kellett gondolnia, hogy az Eliz nagymamájára ilyenforma zajjal csapódott reá a koporsófedél.

Eddigi boldog örömét, meleg, jóleső izgalmát valami beteges, ijedt szorongás váltotta föl. A kamaszfiú furcsa ajánlata is megzavarta. Ebben a pillanatban legjobban szeretett volna itt sem lenni, hazafutni, lefeküdni és jó mélyen bebújni a paplan alá, mint gyerekkorában, mikor nagyon félt a sötét szobában.

A láthatatlan ember keze végigfutott a billentyűkön. Mindenki előrehajolt, furcsán, meredten, lélegzetviasszafojtva. Sötét, tépelődő

hangok szállottak föl a spanyolfal kalickájából, mint nagy, fekete madarak.

A búsröptű, tragikus akkordok egyre viharzóbban verték össze szárnyaikat.

Franciskának a falusi téli estékre kellett gondolnia, mikor a varjak tergeteget jósolva, óriási táborokba gyűltek össze és szinte fenyegetően kiabálták bele gyászos dalukat a téli levegőbe.

A kavargó, megrázó hangközönből zivataros zúgással kezdett kialakulni a megragadó főtéma.

A teremben lévők szinte dermedt mozdulatlanságban figyeltek a hatalmas hangáradatra. A szép, beteges asszony arcán lázrózsák gyúltak ki, orrcimpája remegett, sírás kerülgette.

Az asthmás öregúr a zsebkendőbe fojtogatta izgatott köhögését, a feje remegett, tenyerébe temette a fejét.

Franciskának a szívére kellett tennie a kezét. Ijedelmes meghatottság fogta el. Ez nem az előbbi szorongásérzés volt már, hanem valami más, sohasem tapasztalt, rajongással vegyülő félelem. Testetlennek, semminek érezte magát, lenge pelyhennek, mit elkap a vihar vad ereje. Reszketett, de megint forróság ömlött a tagjaiba s úgy érezte, ezért a pillanatért kellett születnie.

Az első tétel befejeződött.

Pár pillanatig csönd volt, de Parmentierné elsápadva, szinte akaratan kívül tapsolni kezdett. A többiek erre felugráltak, visszafojtott érzelmeiket féktelen tenyércsattogtatással nekik is ki kellett fejezni mindenáron.

Franciska ijedten nézett a lovagra.

— Mindegy, — mondta Parmentier meghatottan — hiszen úgy sem hall belőle semmit.

— Semmit? — kérdezte fájdalmasan Franciska. — Hát csakugyan semmit sem hall?

— Már évek óta, gyermekem. Képzeld, a világ legnagyobb muzsikusa... Csak gondolja el! Az ő életét csak az ilyen lélek...

A zongora újra megszendült.

Az első tétel viharzására valami elringató, édesbús arietta következett. Lágú, mélyről fakadó, reszketeg ének, akárcsak szívek kórusa zengte volna. Úgy tetszett, mintha ebbe az elandalító álmodozásba a világ minden tájáról hordtak volna szent, titkos érzést az emberek s most ez a boldogságszövő álomözön áradna vissza a szívek felé.

— Ó! Istenem! — húnymta le a szemét Franciska — milyen szép, milyen jó! Még! Még! Nem, nem bírom el, jaj! Istenem, hiszen ez tán nem is szabad... így... Beethoven! Beethoven!

Most, csak most érezte meg, hogy csakugyan szerelmes! Szerelmes ebbe a láthatatlan emberbe, szerelmes Beethovenbe! Szereti úgy, ahogy csak ember szeretni tud, szereti régóta, szerette mindig, szereti rajongva, felmagasztosulva... A mellére szeretne simulni, két vékony

karját a nyaka köré fonni, a száját, melyet még senki soha meg nem csókolt, odaadni a szája melegének... Igen! *Ez a szerelem!* Ettől félt, ezt várta... most itt van! A szerelem... az esengve várt, eddig csak alvó, nagy szerelem fölébredt, viszi, ragadja magával, minden hang feléje csalja... Ő, csak ő, senki más: Beethoven! Könny csordult ki a szeméből, jó, hogy sötét volt, nem látták.

Apró kis tenyerébe temette az arcát, félt, hogy hangosan föl fog zokogni; erőt vett magán, kinyitotta az amulettet és áhitattal nézte az imádott arc vonásait.

A zongora szólott, zengett, dalolt, triumfált.

— Franciska — hallott valami fojtott suttogást

Felriadt, nem tudta, csakugyan hallotta-e a nevét, vagy csak képzelődik.

— Franciska!

Hátranézett. Adolf ott kuporgott mögötte. Intett neki, hogy menjen utána.

A leány elsápadt. Eszébe jutott minden. A fiú most fog kiszökni. A csigalépcső!... Meglesi Beethovent a rejtekében.

— Gyere... már mondtam, hogy vizet akarsz, nem jól vagy... mamád tudja... mama is... ne félj!

Franciska belesápadt az izgalomba.

— Megláthatnám! Őt! Most... Talán sohasem látom meg az életben, ha most... Várj! Talán...

Parmentierre nézett.

— ... Nem merem, — gondolta — nem szabad...

Szeme összetalálkozott az anyja tekintetével, látta, hogy odaint neki, mehet, csak csendesen...

A zongora hívta, csalogatta.

Mereven, szinte önkívületben felállott.

— Rögtön jövök, — súgta a lányoknak — egy pillanatra a levegőre...

Azok visszabólintottak.

Adolf megfogta a kezét. Nesztelenül húzódtak kifelé. A zene mámorosai oda sem néztek.

A fiú ügyesen betaszította a zajtalanul megnyíló ajtót.

Már odaát voltak a sötét szomszéd szobában.

A hallgatózó komornák zavartan ugrottak földre előlük.

Adolf vihogva sietette.

— Gyere! Gyere! Majd megalkuszom veled! Siess! Itt lépcső van. Balra! Megint lépcső... Na! Be ne törd az orrod.

Szűk folyosóra jutottak, amelyen szinte szaladva mentek végig. A végén valami kamraféle volt. Abból indult föl a csigalépcső az előszoba felé.

A fiú gyors iramra nógatta. Újra megfogta a kezét, szinte vonszolta fölfelé. Egyszeribe kilincshez zörrent a kezük, a fiú valami kulcsot fordított el.

Ott voltak a felsőtét előszobában.

Az előcsarnokból behallott a kint őrködő inas köhögése.

— Nézd! Ott a lesőlyuk. Ma reggel fúrtam, senki se vette észre.

Várj! Előbb én!

Odatapadt az ajtóhoz és hosszan kémlelt befelé.

— Nem látom az öreg arcát. Várj... jujj, te! Nahát!

Furcsán, szinte ijedten kiáltott fel. A fejét elkapta a lyukról és valami büntudatos zavar ült ki a csontos ábrázatára.

— Mi az, nem láttad? — kérdezte a leány.

— De... de, hanem ha te ezt...

— Jajj! Ha meglepne itt valaki? Most én... gyorsan! Engedj!

— Franciska, — mondta tompán a fiú — én... talán... mégse.

Vállat vont s valami kárörvendésfélével folytatta:

— Na, nézd meg csak az ideáloadat!

A leány meggörnyedve lapult oda az ajtó kis, kivilágító, kerek részéhez.

Először nem látott semmit, csak a zongora nagy, barnán csillogó felületét. Erőltette a szemét, valamivel lejjebb hajolt, rézsút nézett fölfelé.

Szeme lassan-lassan hozzáalkalmazkodott a látóvonalhoz, a földre-állított gyertya elől elvonult egy nagy test árnyéka, most már valamivel élesebb konturokat kapott odabent minden.

A féldoldalt álló zongorára tagbaszakadt, öreg férfi hajolt reá. A dobogószívű leány csak dús, csapzott ősz haját látta tisztán, arca árnyékban maradt, annyira odatapasztotta a fejét a zongorához. Foga között kis fadarab volt, amit vad erővel szorított oda a hangszerhez.

Puffadt két keze csodálatos könnyen vibrált a billentyükön.

Franciska álmélkodva, reszketve nézte. Már bánta, amit tett, de valahogy nem bírta a szemét elvenni a kis résről.

Néznie kellett ezt a látomást, Ludwig von Beethovent! Ime, ez ő, Ludwig von Beethoven, az ő emberi teste homálylik ott, ott fut a jobbjá, amelyekkel azokat a hangjegyeket leírja... abban a boltozatos koponyában születnek a világ legszebb zengései... milyen kopott, egyszerű a ruhája... és... és olyan különös... nem lehet tisztán látni... talán most, most... az arcát szeretné... csak egy percre legalább... jaj, már a tétel utoljához fog érni, érzi... már vissza kellene menni... Végre! Most! Most!

A gyertya nagy lobbot vetett.

A zongorázó ember a játék hevületében magasra emelte az arcát.

— Ó! Nagy Isten! — kiáltott föl a leány. — A szeme egy pillanatra szinte megüvegesedett, amint a hatalmas fej szembe-fordult vele. A csapzott, szürke, kígyószerű csimbókokban leomló hajcsomók alól sárgásboltozatú homlok világított ki. Nagy, kékes-vörös sebhelyek terjengtek rajta. A kisértetiesen fehér, dagadt arcot is/gyógyulófélben levő fekélyek borították. A beteges tüzü szempár mintha két gödörből kiizzó lidércfláng lett volna. A száját... a

vastag, dacos ajkát mintha épen most vérezték volna föl késsel. Rettenetes volt ez az emberfölöttien nagy, csudálatos, sebmarta koponya, amint kisárgállott a tubákszín kabátból, amint halotti lárvamódra rémlett a zongora fölött az egyetlen gyertya imbolygó, rejtelmes fényében.

Franciska hideg verejtéket érzett a homlokán, rögtön rá rettenetes forróság omlott át egész testén, fölsírt, mint a sebzett őz; támolyogva fölegyenesegett, zokogva, vad sietséggel futott le a csigalépcsőn, az anyjához akart rohanni, csetlett-botlott, a válát beleütötte valamibe, az emeleti folyosón elhagyta minden ereje és végigvágódott a hideg kőkockákon.

V.

Beletelt két hét, mire az orvos megengedte, hogy fölkeljen. Sápadtan, megnyúlt arccal ült ott, a nagy, öblös karosszékben. Az anyja mindennap rettegve faggatta a doktort, mi baja lehet. — Úgy jött, mint a villámcsapás! Nem értem, nem értem. Már ezerszer elmondtam: egy kissé rosszul érezte magát, kiment a hideg folyosóra... pár perc volt az egész... s ott elájult. Hasztalan faggattam, mikor magához tért, csak azt felelte: semmi, mama, semmi, nem lesz semmi bajom.

— Nem is lesz, grófné! Egy kis idegroham. Fiatal kisasszonyoknál gyakori eset. A legnagyobb baja nemsokára az lesz, hogy nem mehetett el a testőrök báljára.

— Milyen szép ruhája volt! Ó lett volna a legszebb. Jaj! Csak a férjem itt lenne!

Visszament a beteghez. Babette már hűségesen ott ült mellette.

— Jobban vagy kislányom, úgy-e, jobban?

Franciska elmosolyodott.

— Jobban, mama.

— Jaj, csak hogy mosolyogni látlak!

A zenélőóra rákezdett a menüetre.

Franciska eltorzult arccal kiáltott fel:

— Állítsátok meg! Nem bírom! Nem bírom!

Babette rohant és elhallgattatta az órát.

— Kicsikém, hisz úgy szeretted hallgatni! De furcsa!

Babette visszatért és leült a lábbadozó mellé.

— Stefi mindennap kérdezősködött utánad. Mindig virággal jött...

Franciska elfordult, nem válaszolt.

Tekintete üres volt, vékony ajkát összeszorította. Lesoványodott keze egyre az amulettel játszott. Néha-néha felpattantotta a fedelét, de reszketve lecsukta ismét. A szemét hunyókálta, mint a sebzett madár.

Napokon át ült így, összeroskadva, szóvalatlanul.

Az anyja kétségbeesetten cirógatta, ápolta.

Az orvos ugyanazt ismételte mindennap.

Már erősen tavaszodott.

A csókák másképen kiabáltak és párosan üldögéltek a csatorna szélén. Az égen nagy, színes, puha fellegek libegtek, száradni kiaggatott tarka viganók módjára.

Egy langyos délután váratlanul megjelent Brunsvik Teréz.

A háziak a Franciska anyját is elcsalták sétálni.

A sápadt lábbadozó egyedül fogadta a mindig szomorkás, hallgatag, öregedő leányt.

Brunsvik Teréz részvétellel, melegen vonta maga mellé a halovány kis kontesszt.

— Nohát beszélj, kicsikém, mi hát a bajod? De sajnállak, lelkem, kis barátom.

Franciska valami nagy, nagy fájó meleget érzett, ahogy elérte a kissé ferdevállú, hervadóarcú vénleányt.

— ... (Teréz néni is Őt szerette... érette szenvedett... nem lehetett az övé...)

— Hallottam, hogy Parmentieréknél voltatok. Betelt a régi vágyad... egy fedél alatt voltál vele, hallottad zongorázni, az elsők közt voltál, aki hallottad új költeményét... Ó! Te megértetted, kis Franci! És épen akkor jött ez a csúf kis betegség... mikor boldog voltál... mert ott volt Ő. Hiszen ha nem láthattad is...

— Teréz néni! Édes, aranyos, drága jó Teréz néni—sírt föl Franciska—én olyan, de olyan boldogtalan vagyok! Szeretnék meghalni! Meghalni, meghalni!

Brunsvik Teréz riadtan fogta fel az ölébe a hanyatló leánykát.

— Dehát mi lelt, beszélj, beszélj.

Hosszan, anyásan cirógatta a haját, az arcát, úgy szorította magához, mint a karonülő gyereket szokás.

A fiatal lány fölemelte könnytől ázott arcát és halkán, panaszosan zümmögve beszélni kezdett.

Brunsvik Teréz összeszorította a száját, a szemét lehúnyta és úgy sürgette:

— Beszélj, beszélj csak, meg fogsz könnyebbülni, kinek mondanád el mindezt, ha nem nekem. Beszélj, beszélj... Franciska úgy érezte, mintha a gyóntatópadban ülne. Beszélt hosszan, őszintén, a szó csak úgy áradt belőle, elmondott mindent... legtitkosabb érzéseit, mindent, amit csak gondolt, mióta először hallotta a nevét, mióta mindenfelé elkísérte a muzsikája... mióta az amulettet hordja... és beszélt arról az estéről, ott, a Parmentier-házban...

Egyszerre csak azt érezte, hogy két forró könnycsepp gördül a fejére.

Fölnézett ijedt, tágranyitott szemmel.

Tekintetük találkozott.

Brunsvik Teréz a két száraz tenyerébe vette a betegség nyomaival is üde, puha kis arcot és hosszan, némán tekintett le rá.

A könnye még mindig elő-előbuggyant. Egy sós csöpp valahogy odapottyant a Franciska nedves pilláira.

Akkor a vénleány kibontakozott az ölelésből és felállott. Le s föl sétált a szobában, a homlokát összeráncolta. Hirtelen visszaült Franciska mellé.

— Azt mondd, hogy örökre összeomlott benned minden... hogy ezt nem éled túl, nem tudod elviselni; hogy ennél nincs elviselhetetlenebb, mert most is szereted; nem bírod nem szeretni és lehetetlen szeretned, hiszen elborzadtál tőle, az a pillanat megölte őt benned és megölt téged is.

Franciska újra keserves sírásra fakadt.

— Rettenetes volt! Most már mindig csak így látom. Üldöz, megöl az, akit imádok... iszonyú, iszonyú! Egyre azt a sírbolti alakot látom... a gyertya kísérteties fényében... elvesztettem őt... s ő elveszejtett engem...

A vénleány magához vonta.

— Kicsikém, okos Franciskám, hallgass csak réám. Értsd meg: te nem *akkor* láttad őt. Nem is akkor, mikor el-elmerengtél az amulettbe zárt kis arckép fölött. Akkor láttad meg őt, mikor le-lehúnytad a szemed a zongora előtt, mikor a Mondschein-szonátát játszottad, mikor a lelkét, az ő mindenünnen feléd áradó, tenger-nagy lelkét magadba szívtad, megérezted. Akkor találkoztál vele, mikor a Marcia-funebret harsogták lelkedbe a trombiták, mikor fent, a dóm kórusán triumfált a Kyrie, a Credo. A hegedűk, a csellók, a zongora, a trombiták, az orgona, mutatták meg őt neked, nem *az* a pillanat! Akkor nem is őt láttad. Egy szegény, beteg emberi testet láttál, nem Beethovent! Beethoven láthatatlan. Beethoven *benned* van. Te ezt a Beethovent szereted és fogod is szeretni mindörökké. Ezt a Beethovent nem veszítheted el, ez a Beethoven nem üldözhet, nem ölhet meg, ez csak cirógathat, fölemelhet, áldhat és boldoggá tehet. Én is ezt a Beethovent szerettem, ezt szeretem, most már tudom! Azt hiszed, hogy *én* tudnék élni, ha csak azt szerettem volna benne, ami ezzé a rommá lett, ha nem ezt a másikat szeretném? Eljön majd az idő, mikor mindezt tisztán meg fogod érteni... Ő igenis, boldoggá fog téged tenni. Olyan boldoggá, amilyené csak ő tehet; ő újjá teremt téged, mint a hogy magában újjáteremtette az egész összeomlott, hozzá is oly igazágtalan világot. Én mondom neked, leánykám, higgy nekem, mondom, mindezt meg fogod majd érteni. Ő, csak ő vezet el téged is a legtisztább harmóniába...

Franciska hallgatta, hallgatta és nyugalmasabb érzés kezdett a szívére szállani.

— De Teréz néni... azért mégis rettenetes az...

Újra könny lepte el a szemét.

A vénleány nem felelt semmit.

Fölkelt, átment a másik szobába.

Franciska hallotta, amint fölemeli a zongora fedelét. Pár pillanatig néma csönd ült az alkonyodásba merülő bútorok fölött.

Egyszerre csak fölzúgott a húrokon az ötödik szimfónia minden lélekzávárt felpattantó, megdöbbszentő első akkordja. A négy hangból csudálatos erővel összeizzó sorskopogtatás élesen vájt bele a töprengő fiatal leány fájó, vergődő szívébe.

Átfutott a zongorasobába.

— Édes, jó Teréz néni, ne, ne, én most nem bírom ezt...

Brunsvik Teréz égő, átszellemült szemmel nézett reá. A forró, szinte élő hangok egyre kiteljesülőbben zengtek feléje az ember örök tépelődését, örök bizását.

Franciska lehanyatlott a selyemdívánra, kezébe temette az arcát és engedte, hogy a vasmarkú muzsika megragadja gyöngye kis kezét. Ment, ment a hangok után, hol ide, hol oda térülő lélek-ösvényeken.

— Igen... Tőle nem lehet elszakadni! Ezt jól mondta Teréz néni... A karjára vesz, fölemel, nem enged el... De én már örökre boldogtalan leszek, az én keserű sorsom már betelt, így volt megírva... a sors nem akarta, hogy boldog legyek... pedig oly szép lett volna élni! Élni! Élni, szeretni! Tavaszodik... odahaza már zöldül a park... talán még nem vészett el minden... még oly fiatal vagyok... Isten meg fog segíteni, bíznom kell benne!

Egy lágy motívum szinte megcirógatta, megölelte.

— ... Nem szabad elcsüggednem, élni fogok, élni akarok... Csudálatosan szép ez a muzsika, fáj és mégis olyan jó... Istenem! Mi lesz velem?

A vénleány már az andantet játszotta.

A zongora úgy énekelte a világ legcsudálatosabb dalát, mintha lélek költözött volna bordái közé, mintha minden húrja meleg, reszkető ajakká vált volna.

— ... Hogyis ne szerettem volna meg! Ki tud még valaha így a szívemhez szólani? Mikor tavaly először hallottam ezt az andantet... a csellók, a mély hegedűk!... Ez maga a szerelem, magát a szerelmet szerettem én benne. Most úgy érzem, mintha megint itt állana mellettem, tiszta, nemes arccal, mint ez a kép... Most úgy érzem, csakugyan ez Ő, ez a muzsika, ez a hangból szőtt álmom, ami igazabb, élőbb, mint minden valóság... Ő kifejezte a kifejezhetetlent, valósággá tudta tenni a szerelem álmát, a boldogság álmát... soha az élet nem fogja megadni nekem, az embereknek, amit ő tudott adni, amit ő most ad nekem. Ez a szerelem, amit most énekel a zongora... Ő, csak sohse hallgatna el, bárcsak ne halnánk el soha ezek a hangok! Nem, nem, ez is így jó, ennek is így kell lenni... így... így... így!

Nagy, tisztító, megnyugovó, csöndes sírás rázta meg.

Fölbúgott a scherzo sötét tépelődése.

— ... Meg kell találnom magamat ... sebet kaptam, még nagy küzdelmem lesz magammal! Lesz-e hozzá erőm? Lesz-e mód, hogy a fényes álmot, amit Ő kápráztatott a lelkembe, összeegyeztethessem a mindig szürke valósággal? Ezen válik el minden ... Ó, milyen kegyetlen, hataimas is a sors! Milyen részvétlen az emberi sors!

Megint összegubbaszkodott, mint a beteg madárka.

A zongorán nemsokára fölcsendült az allegro diadalrikoltása.

A fiatal leány fölemelte a fejét.

Szíve emelkedett, egész testében bizsergést, erőt érzett.

A tavaszi nap mégegyszer mosolyogva odanézett a búcsúsugarakban szinte felizzó zongorára.

Az allegro valósággal tombolt, triumfált.

— ... Le kell győznöm magamat, a fájdalmamat! Ő akarja így! Csak akkor leszek méltó arra, hogy a lelkét szerethessem. Ezt fogom szeretni, ezt a hősi lelket, Őt, az igazi Beethovent! Érzem, hogy újjá fog teremteni. Tisztaság, jóság ... élet! Fölemelkedem, az Ő lelkével repül az én kis gyöngye lelkem ... veled ... veled maradok Beethoven! Csak most, most szeretlek igazán, kedves, drága Beethoven!

Az arca égett, szemében újra kigyulladt a fiatalság tüze.

— ... Istenem! De jó vagy! Most már nem félek semmitől, semmitől!

A vénleány szinte felmagasztosult arccal játszott a mámoros utolsó akkordokat.

Franciska odarohant hozzá, a szeme csillogott, valami nagy, mindent feloldó tiszta érzés áradt az arcáról. Szólani nem tudott, némán rajongó hálával ölelte magához a megatott vénleányt. Megcsókolta az arcát, az ajkát, a szemét s azután mindketet kezét.

Brunsvik Teréz könnyes pillái fáradtan csukódtak le.

— Kicsikém ... te máris megértetted. Most értetted meg egész lelkeddel Őt is. Hallgass, ne szólj ...

Hosszú ideig összeölelkezve, némán ültek ott egymás mellett.

A vénleány a tavaszról kezdett beszélni, a Franciskáék nagy parkjáról, amelyben azóta már virítanak az orgonák, fészkelni kezdenek a rigók.

Nemsokára fölkelt, búcsúzkodott.

— Még egyszer eljövök hozzád, amíg itt leszek. Pihend ki magadat, kicsikém s amint hazajöttök, első utad hozzám vezessen Budán. Mosolyogva vette két sovány kezébe a leányka fejét és hosszan, becéző szeretettel nézett bele a szemébe.

Mikor az ajtó becsukódott mögötte, Franciska úgy érezte, hogy utána kellene futnia s mégegyszer meg kellene csókolnia a kezét.

Elgondolkozva mérte végig a nagy szobát.

Azután odament az ablakhoz.

A tavaszi hold épen akkor bukkant föl a tetők mögül. Nagynehezen kiszabadult a kémények erdejéből és megtisztulva, csillogva lebegett a színes párák között. Franciska nézte, nézte hosszan, merengve, kutatva, azután megfordult s szinte öntudatlanul a zongora felé tartott.

Ma hatalmas rózsacsokor illatozott rajta. Reáhajolt, megszagolta.

Az arcát beletemette a hamvas szirmokba és mély lélegzettel szívta be a kábító illatot.

Lassan, álmódzva emelte föl a zongorafedelet.

A teli hold mintha épen odanézett volna.

A rózsaszag bejárta a szobát, a szívét, a lelkét.

A keze lágyan simította bele a billentyűkbe a Mondschein-szonáta sugárkönyű intonáló hangjait. Lehúnyta a szemét és játszott, a szívével szólaltatta meg a húrokat.

— ... Ő, Ő, mindenütt csak Ő! Jól mondta Teréz néni ... Még a holdsugárban is ott van az Ő lelke ... ott suhan az álmodó parkban, kézenfog engem is, mindnyájunkat ... nem a Giuliettáé ez a költemény, hanem az enyém, az embereké, mindnyájunké ... Ő az összes szívéké, az összes lelkeké ... Ő az örvendezőké és a síróké ... a hegedűkből, csellókból, fuvolákból egyaránt tud örömet, könnyet, szerelmet, bánatot, boldogságot, panaszt, vigasztalást osztani ... Ő még a halált is megszépíti a trombiták sírásával, hogyne tudná megszépíteni az én fiatal életemet? Aki Őt szereti, az életet, a holdas estét, a szerelmet, a jóságot szereti ... Ő ott van mindenütt, ahol szívek dobognak, ahol emberek sírnak, szeretnek, nevetnek, küzdenek ... Milyen jó, Istenem, milyen jó, hogy ezt így, ilyen tisztán érzem! Mindig hozzá fogok menekülni, ha bánatos leszek, Ő benne mindig talállok vigasztalást, örömet ... benne megtalállok mindent ... Ő megzendít bennem mindent, amit nem is értek ... Őt a jó Isten adta nekem, az embereknek ... Ő az Isten áldott hegedűje ... Ő a lelkek édes balzsama ...

Önfeledten, szinte mámorosan játszott, játszott; ami Beethovent csak tudott, mind eljátszotta; valósággal átvitte a szívét, egész életét a muzsika forró zsongásába, a hangok halk, zúgó, szerelmes, panaszos, síró, örvendező, diadalmaskodó, véghetetlen áradatába, abba a káprázatos, boldog világba, ahova az elveszíthetetlen, a halhatatlan, a legtisztább szerelmet megteremtő kedves Ludwig von Beethoven jóságos hatalma elsegítette ...

Észre sem vette, mikor az anyja halkan belépett a szobába.

— Franciska! Édes kicsi lányom, te ... te zongorázol?

Babette reszkető kézzel tette le a karosgyertyatartót a rózsás váza mellé. Mind a ketten ámulva néztek a leány szinte emberfölöttien emelkedett, csodálatosan finom nyugalmat mosolygó, tökéletes harmóniába szépiült arcára s pár pillanatig némán állottak ott.

— Franciskám! Gyermekeim! Meggyógyultál, látom, hogy meggyógyultál — sikoltott fel az asszony és zokogva ölelte magához a

sugár, hajlékony, imádott, testéből való testet. A jó Isten csodát tett, csodát tett...

Boldogságában sirt, nevetett, kacagott, azt se tudta, mit csináljon örömeiben, mint mikor első nagy betegségéből adta vissza gyermekét egy feledhetetlen reggel fordulata.

A zenélőóra hirtelen ütni kezdett, de az órák elmondása után néma maradt.

Franciska odaugrott és meghúzta a zsinórját.

A rózsailatba, a csengő vidámsággal felzajló beszélgetésbe édesbús, finom hangocskákon zsongott bele Ludwig von Beethoven régi kis menüettje.

Mariay Ödön.

CSÜTÖRTÖK ESTE.

*Az égre halvány, hűs csillagok ültek
S imbolygó lépéssel, némán vezette
A tizenegyet Jézus akkor este, —
Csütörtök este.*

*A kertben mindnyájan letelepültek ; —
A földet ólmos, szürke köd beeste...
S Jézus tovább ment... fázós volt a teste
Csütörtök este...*

*Ment meghajolva súlyos, zord teherrel :
Világnak minden bűne Őt kereste
S Ő alázatos, szűz vállára vette,
Csütörtök este...*

*És lerogyott egy éles, bús kövön —
Miként a bárány, vágóhidra vetve...
És felnyögött, felsírt kegyelmet esdve :
Csütörtök este.*

Környey Paula.